

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

38. An servo ita possit à Domino inferi injuria, ut adsit obligatio restituendi, ut v. g. quando Domini iura servorum violant per iniuriam notabilem, in quo casu non solum peccant mortaliter, sed ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

vel vitam, vel membrum ab eis eripiant, vel immoderatis laboribus, inedia, nuditate, vel iniusto supplicio, aut aliqua alia ratione indebita, & quæ vim coercitiuam dominorum in seruos excedat, valetudini, aut corpori eorum noceat, vel aliquid, quod contra eorum spirituales sit salutem illis præcipiant, aut quocumque alio modo iniuria eos afficiant, sanè, & lethaliter peccant, si iniuria, attenta qualitate personæ, & circumstantiis concurrentibus, notabilis sit, & ad restitutionem damnorum ipsismet mancipiis, aut heredibus eorum faciendam, tenentur; puniriq; debent à potestatibus publicis, non solum pro damnis iniuste eis illatis, sed etiam pro iniuriis, quæ damni rationem non habuerint, èstque illis à Confessariis iniungenda pro eiusmodi iniuriis debita satisfactio mancipiis facienda, quando per potestates publicas iniuria punita non fuerit, ne miseri homines omni subsidio careant in damnis, & iniuriis, quibus à dominis iniuste afficiuntur. Porro tantum potest esse aliquando damnum, ac iniuria, vt non minùs, quàm libertate, compensetur. hæc Molina; vnde vtramque sententiam probabilem esse puto.

RESOL. XXXVIII.

An seruo ita possit à Domino inferri iniuria, vt ad se obligatio restituendi, vt v. g. quando Domini iura seruorum violant, per iniuriam notabilem, in quo casu non solum peccant mortaliter, sed etiam ad restitutionem tenentur?

Et aliqua alia explanantur, quæ in supra dicto casu fieri debent. Ex p. 7. tr. 7. Rel. 19.

Sup. conten-
to in hoc §.
ad litteram
in §. vii. Rel.
p. 19. et 20.

S. 1. **A**ffirmatiuè respondet Molina de *Iust. tom. 1. tract. 2. disp. 38.* vbi sic ait: Licet ius dominorum in seruos tam latè pateat: non tamen se extendit ad eorum vitam, cuius dominium sibi soli Deus reseruat; atque adeo neque ad membra, & salutem mancipij, quæ quasi partes quædam vitæ illius sunt, quibus vita ipsa pendet: & multò minus se extendit ad salutem illius spirituales, quasi aliquid præcipere ei, aut ab eo exigere possint quod cum spirituali illius salute pugnet. Quare si eorum domini, vel vitam, vel membrum ab eis eripiant, vel immoderatis laboribus, inedia, nuditate, vel iniusto supplicio, aut aliqua ratione indebita, & quæ vim coercitiuam dominorum in seruos excedat, valetudini, aut corpori eorum noceat, vel aliquid, quod contra eorum spirituales sit salutem illis præcipiant, aut quocumque alio modo iniuria eos afficiant, sanè, & lethaliter peccant, si iniuria, attenta qualitate personæ, & circumstantiis concurrentibus notabilis sit, & ad restitutionem damnorum ipsismet mancipiis, aut heredibus eorum faciendam tenentur; puniriq; debent à potestatibus publicis, non solum pro damnis iniuste eis illatis, sed etiam pro iniuriis, quæ damni rationem non habuerint, èstque illis à Confessariis iniungenda pro eiusmodi iniuriis debita satisfactio mancipiis facienda, quando per potestates publicas iniuria punita non fuerit, ne miseri homines omni subsidio careant in damnis, & iniuriis quibus à domino iniuste afficiuntur. Porro tantum potest esse aliquando damnum, ac iniuria, vt non minùs, quàm libertate compensetur. Ita Molina, cui adde *Rebellum part. 1. lib. 1. c. 11. sect. 1. n. 3.* vbi exemplum ponit, si dominus deliberatè, *luscum, mancum, vel claudum redderet seruum.

* Sup. l. 1. l. 1. in Ref. leg.

2. Sed Eminentissimus Cardinalis Lugo de *Iust. tom. 1. disp. 3. sect. 2. num. 19.* obsecat; hoc vltimum difficultate non carere; quia secundum proba-

biliorum sententiam non est obligatio restituendi in bonis alterius generis pro damno illato in alio eorum genere, v. g. in pecuniis pro fama, & licet libertas & membra pertinere videantur ad bonaculdem generis; re tamen vera vnum non est æquiualens alteri; nam libertas non conducit ad recuperandum oculum, vel pedem, quare non videtur magis restitui per concessam libertatem, quàm fama data pecunia. Ita Eminentissimus Lugo.

3. Verùm opinionem Molinæ tenet etiam Fagundes de *Iust. tom. 2. lib. 2. cap. 5. num. 4.* allegando quòd quando domini iura seruorum violant per iniuriam notabilem, non solum peccant mortalitè, sed etiam ad restitutionem tenentur, iuxta iniuriam, aut damni momentum & nocumentum. Leuiiores tamen iniurias poterunt domini seruis suis relaxare, remittendo aliquid illis de consueto labore, aut communito supplicio, vel liberalius eos tractando quòd ritum & vestitum. Si tamen iniuria sit atrox, interitum non relaxaretur, nisi manu missione. Sane *Exord. 21.* Si dominus ita percuteret serui oculum, vt redderet eum luscum, imò si excuteret ei dentes subbuta teruum libere dimittere, quæ leges, licet modo non obligent, probant tamen tantam esse posse dominorum in seruum iniuriam, vt non nisi libertate compensetur seruo verò oppresso admittitur apud Iudæos denunciatio aduersus dominum, vt docet Panor. ad cap. noui. de *Iudic. num. 47.* & alij, & Iudex debet dominum cogere, vt ei satisfaciatur, & in potestatem mitti eum eo agat; si verò dominus seruo admonitus non se corrigat, potest Iudex, eo iniusto teruum vendere, & pretium ipsi domino reddere *num. §. vltimum.* *Instit. de iis, quæ sunt;* in hoc enim iustitia serui ad dominum, vt ait Aristoteles *1. 2. Ethic. cap. 11.*

4. Et hanc sententiam tenet etiam Villalobos in *summa tom. 2. tract. 10. difficult. 5. num. 2.* sic dicens. *Aunque es tan grande el dominio de los señores para con sus seruos, no se estendiendo a que sean miembros de su salud espiritual. T assi, si los matassen, estarian obligados à restituirlas à sus herederos; y si les conuiesen algun miembro, les hiziesen algun daño notable en su salud, estarian obligados à restituirlas a ellos; y tanto podria ser el daño, è iniuria, que no se pudiesse satisfacer menos, que con darle libertad. Mas los daños menores se auan de compenlar, por donandoles algo del trabajo que deuan hazer, ó mandandolos mejor en la comida, y vestido. T en esta de cargar la mano los Confessores, como dice Molina, quando los juezes no los obligan a ello, en favor de la miseria de estos pobres hombres. Ita Villalobos.*

RESOL. XXXIX.

An qui mutilauit membrum serui sui, tenetur ad illam quam restitutionem? Ex part. 7. tract. 7. Rel. 46. alias 45.

S. 1. **D**E hac questione supra aliquid dictum est; & aliqui negant, aliqui affirmant, vt vnde Machadus *tom. 2. lib. 6. par. 7. num. 19.* docum. 2. numer. 8. sic ait. *Disputan los Doctores, si el señor que inuoluntariamente cortó algun miembro à su esclauo este obligado à hazerle alguna restitucion, si esclauo este obligado à hazerle alguna restitucion quando el señor deue hazerle alguna restitucion equivalente. El Padre Azor segun el otro dice, que es obligado darle libertad, ó satisfacerle por otro miembro equivalente.*